

FORMS
OF
GOVERNMENT
(Part II)

සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමය

සන්ධිය නැතහොත් ෆෙඩරල් ආණ්ඩුක්‍රමය යනු තනි රාජ්‍යයක් තුළ ආණ්ඩු අතර පරිපාලන බලය සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ ක්‍රමයක් නොව, ස්වාධීපත්‍ය බලය බෙදාගෙන ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන බහු මට්ටමේ (multilevel) පාලන ආකෘතියකි (Martin & Harrop 2013)ගමේ අනුව සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයක දී මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ සන්ධිය ක්‍රමය සකස්ව ඇති උප ඒකක එනම්, ප්‍රාන්ත හෝ පළාත් අතර, නෛතික ස්වාධීපත්‍යය බෙදා ගනු ලබයි.

සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයක මේ කිසිදු මට්ටමකට අනෙක් මට්ටම අහෝසි කිරීමේ හැකියාවක් නොපවතී. මෙමඟින් ප්‍රාන්තවල සාපේක්ෂ ස්වාධීනත්ව තත්ත්වය ආරක්ෂා කෙරේ.

ඒ නිසාම සන්ධිය ආණ්ඩු ක්‍රමයක මධ්‍යම ආණ්ඩුවට ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු බහුතරයක අනුමතිය නොමැතිව සිය බලතල පුළුල් කරගත නොහැකි ය.

එක්සත්කම සහ ප්‍රදේශීය විවිධත්වය අතර සම්මුතියක් මත සන්ධිය ක්‍රමය පදනම් වේ. එය සාපේක්ෂ වශයෙන් ස්වාධීන නැතහොත් වෙනස් දේශපාලන අභිලාෂ ඇති ඒකක අතර ඇති වන සාකච්ඡා සහ කේවල් කිරීම් පදනම් කොටගෙන ඇති කෙරෙන ආණ්ඩුක්‍රමයක් ද වේ. ඕනෑම සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයක දැකිය හැකි පොදු ලක්ෂණ කිහිපයක් පවතී.

ClassWork.LK

සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයේ ලක්ෂණ

ආණ්ඩු යාන්ත්‍රණය එකිනෙකට සාපේක්ෂ වශයෙන් ස්වායත්ත ආණ්ඩු මට්ටම් දෙකකින් සමන්විත වේ. එනම් ජාතික නොහොත් මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු වශයෙනි.

මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු, ආණ්ඩු බලතල රාශියක් හිමි කරගනී. මේවා ස්වාධීන බලතල ය. ආණ්ඩු මට්ටම් දෙකෙන් එකකට වත් අනෙක් මට්ටමේ බලතල අත්පත් කරගත නොහැකි ය.

සන්ධිය ආණ්ඩු ක්‍රමයක මධ්‍යම රජයට සහ ප්‍රාන්ත ඒකකවලට විශේෂිත කාර්ය පැවරේ. මධ්‍යම ආණ්ඩුව, බාහිර සම්බන්ධතා, ආරක්ෂාව, සංක්‍රමණ කටයුතු සහ මූල්‍ය කටයුතු වැනි පොදු අභ්‍යන්තර කටයුතු භාරව සිටින අතර ප්‍රාන්ත ආණ්ඩුවලට පැවරෙන කටයුතුවල විවිධත්වයක් තිබිය හැකිය. එසේ වුව ද පොදුවේ අධ්‍යාපනය, පළාත් පාලන කටයුතු, සෞඛ්‍ය කටයුතු, සමාජ සේවා කටයුතු වැනි කාර්ය ප්‍රාන්තවලට පැවරේ.

මධ්‍යම සහ ප්‍රාන්ත යන එක් එක් ආණ්ඩු මට්ටමේ පවත්නා වගකීම් සහ බලතල ලිඛිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් මගින් නිශ්චිතව දක්වා ඇත.

මධ්‍යය සහ පරිධිය අතර සම්බන්ධතාවය මෙහෙයවනු ලබන්නේ මධ්‍යයට හෝ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩුවලට හෝ ඒක පාර්ශ්වික ව චෙනස් කළ නොහැකි විධිමත් නෛතික රාමුවක් තුළ ය.

එබැවින් සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයක ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, සාපේක්ෂ වශයෙන් අනම්‍ය, සංශෝධනය කිරීම තරමක් දුෂ්කර එකක් වේ. උදාහරණ වශයෙන් ඔස්ට්‍රේලියාවේ සහ ස්විට්සර්ලන්තයේ ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය කිරීම සඳහා ජනමත විචාරණ ඔස්සේ ජනතාවගෙන් අනුමතිය ලබා ගැනීම ද අවශ්‍ය කරයි.

මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ ප්‍රාන්ත අතර සහයෝගිතාව ගොඩ නැගීමේ අරමුණෙන්ද මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලියට ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු සම්බන්ධ කර ගැනීම පිණිස ද මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාදායකය ද්විමාණ්ඩලිකවාදය මත පදනම් වේ.

බොහෝ රටවල සෙනෙට් මණ්ඩලයේ හෙවත් දෙවන මණ්ඩලයේ අරමුණ ප්‍රාන්ත රාජ්‍යවලට ද මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ නියෝජනය හා බලතල ලබා දීම යි.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ විධිමත් විධිවිධාන අර්ථනිරූපණය කරනු ලබන්නේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසිනි. එමඟින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ක්‍රියා කරන්නේ මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු අතර ගැටුම් සමථයකට පත් කරන ඉහළ ම ආයතනය ලෙසයි. මධ්‍යම සහ ප්‍රාන්ත මට්ටමෙහි අදාළ බල ක්ෂේත්‍රය තීරණය කිරීම මඟින් සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වන්නේ කෙසේ ද යන්න තීරණය කිරීමේ හැකියාව පෙඩරල් අධිකරණයට පවතී.

එකීය ආණ්ඩු ක්‍රමය විකාශනාත්මක මාදිලියක වන අතර සන්ධිය ආණ්ඩු ක්‍රමය සුවිශේෂී තත්ත්වයන් යටතේ භිනාමතා සකස් කර ගැනුණකි. සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයක් සංස්ථාපනය කිරීම කේවෙල් කිරීම් මාලාවක් මත සිදුවන දෙයකි. ස්වාධීන ඒකක එකතු කරගන්නේ කෙසේ ද? මධ්‍යය සහ ප්‍රාන්ත අතර බලය බෙදන්නේ කෙසේ ද? යනාදි අනිමුලික කරුණු මෙවැනි කේවල් කිරීම්වල දී වැදගත් තැනක් ගනී.

එමෙන් ම ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියට සන්ධි
ආණ්ඩුක්‍රමයක් සංස්ථාපනය කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටියෙහි
ප්‍රධාන ස්ථානයක් හිමි වේ. කුමක් නිසා ද යත්, කේන්ද්‍රය සහ
ඒකක අතර බලය බෙදීම සිදුවන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම
ව්‍යවස්ථාවෙන් විම නිසයි. එසේ වුව ද, ඒකීය ක්‍රමයක්
නිර්මාණය කිරීමේ දී මෙවැනි අභියෝගවලට මුහුණ දීමට
සිදුවන්නේ නැත.

ClassWork.LK

සන්ධිය ආණ්ඩු පිහිටුවා ගැනීමට මුල් වන හේතු

පෙර දී ස්වාධීන ව පැවති රාජ්‍යයන් හෝ දේශපාලන ඒකක හෝ එක් රාජ්‍යයක් වශයෙන් ඒකරාශී වීමේ අවශ්‍යතාව ය අනුව සන්ධිය රාජ්‍ය පිහිටුවා ගනු ලැබිණි. ස්විට්සර්ලන්තය සහ ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය මෙයට උදාහරණ වශයෙන් දැක්විය හැකිය.

බාහිර තර්ජනයක පැවැත්ම, අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා මනා ව කළමනාකරණය කිරීම, නැතහොත් ආර්ථික සංවර්ධනය සන්ධිය රාජ්‍ය බිහි කිරීම සඳහා ආසන්න හේතු විය හැකි ය.

භූමියේ විශාලත්වය සන්ධිය ආණ්ඩු ක්‍රම පිහිටුවා ගැනීමට මුල් වන තවත් කරුණකි. ලෝකයේ භූගෝලීය වශයෙන් විශාල රාජ්‍යයන් පෙඩරල් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමට තීරණ කිරීම මෙම කරුණ සමඟ සෑම විට ම සමපාත නොවූව ද, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය (1787), කැනඩාව (1867), බ්‍රසීලය (1891), ඕස්ට්‍රේලියාව (1901), මෙක්සිකෝව (1917) සහ ඉන්දියාව (1947) ආදී රටවල් සම්බන්ධයෙන් මෙය සත්‍යයකි.

භූගෝලීය වශයෙන් විශාල රාජ්‍යයන් සංස්කෘතික වශයෙන් විවිධත්වයක් ගැනීමේ නැමියාවක් පවතින අතර ශක්තිමත් ප්‍රදේශීය සම්ප්‍රදායයන් හිමි කර ගැනීමේ ඉඩ තඩක් ද ඒවා සතුව පවතී.

සන්ධිය ක්‍රමය පිහිටුවා ගැනීමට උනන්දු කරවන අවසාන සාධකය වන්නේ සංස්කෘතික සහ වාර්ගික විවිධත්වය යි. සන්ධියවාදය සමාජීය බෙදීමවලට සහ විවිධත්වයන්ට නිරන්තරයෙන්ම ආයතනික පිළිතුරක් සපයයි.

උදාහරණ වශයෙන් ඉන්දියාවේ ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන්ගේ සීමා, භාෂාව පදනම් ව ප්‍රධාන වශයෙන් නියම කළ ද, පංචාඛය සහ කාශ්මීරය වැනි ප්‍රාන්ත ආගමික වෙනසක් මී ද සැලකිල්ලට ගනී. විවිධත්වය තුළ එකියත්වය (unity in diversity) යන පාඨයෙන් මෙම අදහස ප්‍රබල ව ප්‍රකාශ වේ.

සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයේ යහපත් ලක්ෂණ

තනි මධ්‍යගත ආයතනයක් වෙත ස්වාධීපත්‍යය කේන්ද්‍රගත ව ඇති ඒකීය ආණ්ඩුක්‍රමයක දී මෙන් නොව, ව්‍යවස්ථානුකූල ලෙසින් සහතික කරන ලද දේශපාලන හඬක් ප්‍රාදේශීය හා පළාත් අභිලාෂයන්ට ලබා දීමට හැකි වීම.

මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය ඔස්සේ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු මධ්‍යම ආණ්ඩුව තුළ යම් ප්‍රමාණයක නියෝජනයක් සහ බලතල හුක්නි විඳීම. සන්ධිය බලතල ලැබූ පරිධියේ ඒකක වෙන් ව සිටින්නේ ම නැතිව, මධ්‍යම ආණ්ඩු ව්‍යුහය ඇතුළත එකතු වීම ද ඒ මගින් සිදු වේ.

ආණ්ඩු බලය විමධ්‍යගත ව විසිරීම හේතුවෙන් පුද්ගල නිදහස ආරක්ෂා කිරීමට ආධාර කරන සංවර්ණ හා තුළන ජාලයක් නිර්මාණය වෙයි.

හින්හ වූ සමාජයක් එක්සත්ව සහ ඒකාබද්ධව පවත්වා ගැනීම සඳහා ආයතනික යාන්ත්‍රණයක් සන්ධිය ක්‍රමයෙන් ලබා දෙයි. මේ සම්බන්ධයෙන් ගත් විට ජනවාර්ගික සහ ප්‍රාදේශික වශයෙන් බෙදුණු සමාජයන්ට පෙඩරල් විසඳුමක් යෝග්‍ය විය හැකි ය. බෙල්ජියම් අන්දැකීමේ මගින් පෙන්නා දෙන ආකාරයට බෙදුණු සමාජයක ජනවාර්ගික විවිධත්වය යා කිරීම සඳහා සන්ධිය පාලන ක්‍රමය ප්‍රයෝජනවත් වේ.

විශාල රාජ්‍යයක් සංවිධානය කිරීම සඳහා ස්වාභාවික සහ ප්‍රායෝගික සැලැස්සුමක් සන්ධිය ක්‍රමය මගින් ලබා දෙයි.

සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රමයේ අයහපත් ලක්ෂණ

විසි වන සියවසේ සිට සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රම මධ්‍යගතකරණ දිසාවට නැඹුරු වීම වැළැක්වීමට සන්ධියවාදයට හැකි යාවක් නොමැති වී තිබේ.

සන්ධිය ක්‍රමය හේතුවෙන් ආණ්ඩු බෙදීම් ඇති විය හැකි අතර, රාජ්‍යය තුළ කේන්ද්‍රපසාරී බලපෑම් ශක්තිමත් වනු ඇත.

සන්ධිය ආණ්ඩු, ඒකීය සහ මධ්‍යගත ආණ්ඩු තරම් කාර්යක්ෂම සහ ශක්තිමත් ඒවා නොවෙති යන්න ද තවත් විවේචනයකි.

සන්ධිය ආණ්ඩු ක්‍රම ගොඩ නැඟීම

ඓතිහාසික වශයෙන් සන්ධිය ආණ්ඩුක්‍රම පිහිටුවා ගැනීමේ මාර්ග තුනක් පවතී.

1. පොදු අභිලාෂයන් හඹායාම පිණිස කලින් වෙන් ව පැවති ඒකක එකට එකතු ව මධ්‍යම අධිකාරියක් නිර්මාණය කරගැනීම.

මේ යටතේ බොහෝ විට සන්ධිය ආණ්ඩු ගොඩනඟා ගනු ලබන්නේ ස්ථාපිත දේශපාලන ජනසමාජ ගණනාවක් වෙන් වෙන්වූ අනන්‍යතා හා ස්ථාර්ථ ආරක්ෂා කරගැනීමේ අපේක්ෂාව ද සහිත ව එකට එකතු වීම මඟිනි.

උදාහරණ වශයෙන් 1787 දී ඇමෙරිකාවේ ප්‍රාන්ත 13 ක නියෝජිතයන්ගේ හමුවීමකින් ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය බිහි විය. ඇමෙරිකානු අන්දැකීම් මගින් ශක්තිමත් ලෙස බලපෑම් ලද සමාන සම්මේලන 1848 දී ස්විට්සර්ලන්තයේ ද, 1867 දී කැනඩාවේ ද, 1897/98 වසරවල දී ඕස්ට්‍රේලියාවේ ද සිදු විය. මේ සඳහා පෙලඹුම් සාදක වනුයේ ආර්ථික සහ ආරක්ෂාව පිළිබඳ කරුණු ය.

2. බෙදුණු රටක් එකට එකතු වෙමින් සන්ධිය පාලන ක්‍රමයක් ලෙසින් ප්‍රතිව්‍යුහගත වීම.

මෙය කලාතුරකින් සිදු වන්නකි. බෙල්ජියම ප්‍රධාන උදාහරණය යි. ප්‍රංශ භාෂාව කතා කරන ප්‍රදේශ සහ ඕලන්ද භාෂාව කතා කරන ප්‍රදේශ අතර පැවති බෙදීම් නිසා ඇති වූ ගැටළු හේතුවෙන් 1970 සහ 1980 දශකවල සිදු කළ ව්‍යවස්ථා සංශෝධන මගින් මෙම කණ්ඩායම්වලට වැඩි බලතල ලබා දුන් අතර, අවසානයේ දී 1995 වසරේ දී බෙල්ජියම සන්ධිය රටක් වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

3. ඒකීය රාජ්‍යයක් වාර්ගික හා සංස්කෘතික විවිධත්වය මත සන්ධි රාජ්‍යයක් ලෙස ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම

ස්පාඤ්ඤය, මැලේසියාව සහ දකුණු අප්‍රිකාව මෙයට උදාහරණ වේ. සම්භාව්‍ය ඒකීය රාජ්‍යයක් වූ මහා බ්‍රිතාන්‍යයද දැන් සන්ධි රාජ්‍යයක් ලෙස අත්පත් කරගෙන ඇත.

ClassWork.LK

ClassWork.LK